

**Carolus M. Romanorum Imperator, Et Francorum Rex,
Romano-Catholicus, Libris IV. Explicatus, Et Vindicatus**

Schaten, Nicolaus

Nevhvsii, 1674

§. Caroli V. Imper. Edictum, contra Lutherum ejusque hæreses.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-99067](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-99067)

Carolus, sub schismatico ac heretico tyranno, hæresum ac schismatum sinamus interire contagione. Quare revertimini ad eor., & respicite tu, tuque miserè seducti Saxones, nisi utrumque gladium, Apostolicum simul & Casaream velitis experiri. Scripta Roma 1522.

CAROLI V. IMPERATORIS EDICTUM

Contra Lutherum ejusque hæreses.

Carolus V. divina favente clementia electus Romanorum Imperator, semper Augustus, ac Germaniæ, Hispaniarum, utriusque Sicilia, Hierusalem, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatia &c. Rex: Archidux Austria, Dux Burgundiæ, Brabantie, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ: Comes Habsburgi, Flandriæ, Tyrolis &c. Universis & singulis S. R. I. Electoribus, aliisque Principibus tam Ecclesiasticis, quam secularibus; Archiepiscopis, Episcopis, Prelatis, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, Militibus, Clientibus, Praefectis, Praesidibus, Judicibus, Scultetis, Burgimagistris, Consulibus, Scabinis; Civitatum, oppidorum, villarum, terrarum, & quorumvis aliorum locorum communitatibus; nec non Universitatum, Studiorum, sive Gymnasiorum Rectoribus, & locorum tenentibus, seu officialibus eorundem, ac ceteris quibuscunque Nobis tam jure Sacri Imperij, quam hereditario, aut alio quocunque modo subjectis, & fidelibus dilectis cujuscunque status, gradus, aut conditionis sint &c. gratiam Casaream & omne bonum.

Ad veri Romanorum Imperatoris officium pertinet; non solum finis hujus Sacri Imperij, quod prædecessores nostri Germaniæ Principes ob defensionem sanctæ Romanæ & universalis Ecclesiæ suo, suorumque sepius effuso sanguine per divinam gratiam sibi quasierunt, ad orthodoxam viam adductis, vel expulsis infidelibus propagare, verum etiam ne qua hæreseos labes, vel suspicio, in jam sibi subditis nationibus sacrosanctam nostram religionem commaculet summo studio providere; & si qua jam oriri caperit, eam omni ope, omni que curâ juxta normam à S. Rom. Ecclesiâ hætenus observatam, delere penitus & extinguere. Quod si quis alius è majoribus nostris, tanto nos magis prestare debemus, quanto Dei Opt. Max. immensa benigni-

benignitas nobis pluraregna & dominia, pluresque & magis bellicosos populos, majoresque vires, quam jam multis seculis alicui Principi, qui hisce titulis sit potitus, ad sua sancta fidei tutelam & incrementum elargiri dignata est. Accedit, quod cum ex paterno genere Christianissimis Imperatoribus, & Archiducibus Austria, Ducibusq; Burgundia; ex materno vero Catholicis Hispaniarum, Sicilia & Hierusalem regibus simus orti, quorum omnium pro fide Catholicâ res præclare gestas nulla unquam delebit oblivio, non sine gravi conscientia nostræ onere, & perpetua nominis notâ, quadamque veluti nebula inuentis nostri Principatus felicibus auspicijs offusa, factum crederetur, si qua jam abhinc triennium pullulare in Germania ceperunt, novas quasdam hæses, imò verius jam sæpe olim per Concilia, & summorum Pontificum decreta, approbante Ecclesia damnatas, & nunc denuo veluti ab inferis erutas, altiores jacere radices, ullâ nostrâ negligentia passi esse videamur.

Sanè vestrum neminem ignorare existimamus, quibus erroribus & hæses ab orthodoxa fide alienis, quidam frater Martinus Lutherus Ordinis S. Augustini, religionem Christianam in hac præsertim inclytâ natione Germanicâ, omnis infidelitatis & hæses perpetuâ oppugnatrice, ita inspicere conetur, ut nisi maturè occurratur, tota hac natio, & deinde serpente contagione, universa Christiana respublica in abominandum schisma, & bonorum morum, pacisque, ac tandem detestandam sui perniciem prolapsura videatur. Quapropter non immerito commotus sanctissimus in Christo Pater D. Leo X. sacrosanctæ Romanæ & universalis Ecclesiæ summus Pontifex (ad quem fidem Catholicam & Ecclesiæ Sacramenta curare spectat) prædictum Martinum à principio clementer & paternè monuit & hortatus est, ut à nefarijs hujusmodi inceptis desisteret, & jam sparsos errores revocaret. Quod cum ille neglexisset, & pejora semper prioribus adderet idem Beatissimus Pater ad opportuna, neque tamen insueta remedia procedere statuit. Itaque convocatis sæpius Reverendissimis S. R. Ecclesiæ Cardinalibus, Episcopis & alijs Prælati, necnon Regularium Ordinum Prioribus, seu Ministris Generalibus, accersitisque pluribus scientiâ & probitate præstantibus viris, & in omni doctrinarum & linguarum genere eruditis, & diversarum Christianarum nationum Doctoribus, & Magistris: prædicto tamen Martino prius vocato, & citato, ac in contumacia persistente, ejus scripta tam Alemannico, quam Latino sermone edita & edenda, ut perniciofa, & fidei

unitatiq[ue] Ecclesia contraria, auctoritate sua Apostolica, prefatorumque ad hoc Cardinalium consilio & assensu, ac Episcoporum & Prelatorum, Doctorum & Magistrorum matura deliberatione damnavit, & ubique locorum comburenda, prorsusque abolenda censuit, & decrevit: Martinum vero ipsum, nisi infra certum terminum expressum à publicatione decreti sanctitatis sue, mutata sententia, se errores suos revocasse, & ad poenitentiam rediisse docuisset, ut inobedientia & iniquitatis filium, ut schismaticum & hereticum ab omnibus evitandum, & prout iura postulant, puniendum declaravit. sub poenis & censuris, quæ in Apostolicis literis Bulla plumbea communitis, & super hac re editis latius continentur. Quas ad nos, utpote Christiana fidei verum & supremum propugnatorem, & sedis Apostolica sancta-que Romana & universalis Ecclesia primarium filium, & advocatum, per suum, & dictæ sedis spiritualem nuntium & Oratorem, honorabilem virum nobis dilectum Hieronymum Alexandrum ejusdem sedis Protonotarium, & Apostolica Bibliotheca prefectum, dedita ad hoc opera misit, petens atque requirens, ut pro officio & debito Imperialis dignitatis, in universo primum Romanorum imperio, deinde (quod Catholicum regem, & Christianum principem decet) in cæteris etiam regnis, dominijs & provincijs nostris, & præsertim in Germania, præstito in auxilium fidei Catholica brachio seculari, omnia & singula in dictis literis Apostolicis contenta, inviolabiliter observari, & executioni mandari juberemus. Post quas quidem prædicto Martino factas à summo Pontifice monitionem, vocationem, citationem, & ipsius tandem condemnationem, nec non præsentatas nobis ejusdem beatissimi patris literas, Bullamq[ue] Apostolicam, per varia & diversa loca Germaniæ publicatam, & nostro jussu & mandato non solum Lovanii in inferioribus dominijs nostris: verum & Colonia, Treviris, Moguntia, Leodij executioni demandatam, tantum abfuit, ut idem Martinus respiceret, errataque sua revocaret, & petitâ absolutionis veniam, in gratiam cum summo Pontifice, & sancta Ecclesia redire procuraret, ut etiam detestabiles per-versingenij sui fructus indies ederet, & perinde, ac in manifestâ Ecclesia perniciem furens rueret, complures acervatim libros non modo novarum, sed etiam à sacris Concilijs olim condemnatarum hæresum plenos, nec solum Latino, sed etiam, ut facilius vulgus perverteret, Alemannico sermone à se compositos, vel saltem suo nomine editos ferè quotidie divulgaret.

In qui-

In quibus (bone Deus!) observatum ab Ecclesiâ jam tot sæculis septem Sacramentorum numerum, ordinem, usum dissipat, confundit, deturpat: inviolatas matrimonij leges miris modis fœdissime inficit: Extremam unctionem cum VViclefo fictionem dicit; communicanda sacramentissima Eucharistiaritum, addamnata Bohemorum revocat instituta: at, saluberrimam contaminatis peccato mentibus confessionem, primò sic involuit, ut confusionem eam è confessione fecerit: mox etiam magnâ ex parte eam convellit, postremò adhuc pejora se de eâ scripturum minatur. Unde nonnulli jam ut accepimus, (quod vel auditu est intolerabile) sumptâ hinc occasione, de confessionis instituto, & modo cœperint subdubitare; alij mutilatam & truncam eam fecerint, alij verò (prò scelus) & confiteri ipsi destiterint, & nequaquam esse confitendum publicè asserere sint ausi. Porro sacerdotalem Ordinem, & per quod sacrosanctum Christi corpus sanguisque conficitur, divinum illud munus, Claviumque celestium potestatem, non solum vilissimi pendit Lutherus, & laicis, puerisque, atque adeo feminis ipsis communia facit; sed & eosdem laicos ad lavandas sibi in Sacerdotum sanguine manus incitat. Ipsum verò summum nostræ religionis Sacerdotem, D. Petri successorem, & verum interris Christi vicarium, nonnisi infamibus & probrois nominat verbis, & frequentissimis, atque inauditis invectivis, contumelijs, & blasphemijs insectatur. Liberum arbitrium prorsus nullum esse, sed omnia certâ lege stare, ex Manichæi quidem & VViclefi penu depromit, & tanquam irrefragabili argumento, Ethnicorum Poëtarum carminibus confirmat. Missa sacrificium, neque defunctis, neque vivis alijs, quàm soli celebranti suffragari scribit. Jejuniorum, & orationum institutionem, & consuetudinem ab Ecclesiâ observatam, invertit & corrumpit. De purgatorio, & animarum, quæ in eo expiantur, statu, deque divini sacrificij, & veniarum suffragijs, quæ à nobis fideles defuncti expectant, cum VValdensibus & VViclestis contra Ecclesiam sentit. De Ecclesiâ verò ipsâ militante, cum Pelagianis & Hussitis: SS. Patrum auctoritates & scripta ab Ecclesiâ recepta, pro nihilo habet. Est, ubi etiam sapè deridet, debitumque eis cultum & devotionem deterit & diminuit. Obedientiam, & regimen omne prorsus tollit. Unde populi ad defectionem & rebellionem à suis, tam spiritualibus quam temporalibus Dominis faciendam, ad rapinas, cades, incendia cum

SSSS 3

magno

magno & manifesto Christiana reipublica discrimine provocentur. Imò cum vitam quandam solutam, licentiosam, atque ab omni lege explicitam, & verè ferinam inducere conetur, ita exlex homo leges omnes damnat, & contemnit, ut decreta SS. Patrum, & sacros Canones publicè igne comburere non formidaverit: facturus peiora furicivili, si non magis sæculi gladium, quàm Pontificis excommunicationes & censuras metuisset.

Jam verò sacrosanctis Concilijs palàm contradicere, & pro suo arbitratu detrahere non erubescit. E quibus potissimum Constantiense illud, quod cum perpetuâ inclyta nationis Germanica gloria pacem & tranquillitatem dissidenti Ecclesiæ dedit, ita ubique mordet, & impuro sceleratoque ore lacerat, ut in magnum universalis Ecclesiæ dedecus & offendiculum, sed Germanica præsertim nationis opprobrium & ignominiam, Concilium ipsum nunc pessimè omnium errasse scribat. nunc synagogam sathane, quique in eo convenerant, & Joannem Hussitam hæsiarcham comburi iusserant, Sigismundum utique felicitis recordationis Imperatorem, & sacri Imperij Principes Antichristum, & suos Apostolos, homicidasque & Pharisæos vocet. Quid, quod damnata in eodem Concilio omnia Joannis Hussitæ errata, Evangelica & Christiana esse, & se recipere, probaturumque profitetur? approbatos verò ejusdem Hussitæ articulos nequaquam admitit; in tantamque prorupit mentis vesaniam, ut si semel Joannes Hussita fuerit hæreticus, se plus decies hæreticum Martinus gloriatur, homo usque adeo novarum rerum, ac potius perditionis humanae cupidus, ut nihil ferè scripserit, vel saltem nomine suo divulgaverit, cui non aliqua pestis, aliquis lethalis insit aculeus: præter illos libros, ne nominandos quidem ob execrandam eorum materiam, ipsius tamen titulo editos, & ab eo cum reliquis ut suos agnitos, quorum singula verba, singula venena merito quis dicat. Et ne omnia, quæ innumerabilia sunt, Lutheri errata singulatim percontantur, tanquam si hic unus non homo, sed diabolus ipse sub humana specie ad perniciem humani generis assumptus monachi cucullâ, quam plurimorum hæreticorum damnatissimas hæreses jam diu sepultas in unam sentinam congegnerit, & aliquas etiam novissime de suo excogitarit, sub simulatâ prædicatione fidei, quam ad prætexendos suos dolos tam sæpè tantoque opere objicit; fidem veram destruit, sub libertatis, quam promittit, specie, diaboli jugum inducit, & sub Evangelica professionis nomine, omnem Evangelicam

campacem & caritatem, omnemque rerum ordinem & pulcherrimam denique totius Ecclesia faciem invertere, labefactare, & penitus pessundare molitur.

Quibus omnibus per Nos, & consilia nostra omnium nationum nobis subditarum, sapius & diligenter attentis & consideratis, & praesertim in hac parte ab eodem Beatissimo Patre requisiti, absque insigni maculâ nostra, atque orthodoxae religionis injuria & detrimento, rem tanti ponderis negligere nequaquam potuimus, ut etiam non debuimus, neque volumus: sed potius praedecessorum nostrorum Romanorum Imperatorum vestigijs insistentes, eorumque pro libertate Catholica & Apostolica Ecclesiae perpetuò laudabilia facta, ac pias & sanctas super puniendis & extirpandis hereticis constitutiones observantes, convocatis sapius ad praesentiam nostram propter hoc praecipue Electoribus; nec non universis S. R. I. Ordinibus & Statibus in hoc Wormatiensi conventu congregatis, de eorum omnium & singulorum unanimi consilio, maturâ deliberatione, & consensu in hanc tandem devenimus sententiam & conclusionem, ut quamvis hominem ita à summo Pontifice & sede Apostolicâ condemnatum, & in suâ obstinatâ perversitate obduratum, atque ab usu Catholicae Ecclesiae alienum, & notorium hereticum audire, omni jure exceptum esset: tamen ad tollendam omnem cavillandi ansam, (idque, quia nonnulli plerosque libros Martino adscriptos, ipsius esse apertissime inficiabantur) complures audiendum à Nobis prius hominem, quam in eum ad executionem Pontificij decreti ulterius procederemus, asseverabant; Martinum saepe dictum, misso ad ipsum deditâ operâ uno è caduceatoribus, seu praconibus, & Heraldis nostris sub libero huc veniendi, & hinc recedendi salvo conductu accersiri juberemus: quod & factum fuit. Non ut Nos de hoc negotio dijudicaremus aut cognosceremus, (cum id dubio procul ad Romanum Pontificem & sedem Apostolicam pertineat) neque ut res sacrosanctae fidei nostrae nunc tandem post tot saecula per novas altercationes cum magno fidelium scandalo & perturbatione, ac infidelium derisione in controversiam revocari pateremur: sed ut cum vulgi & plurimorum ita petentium satisfactione hominis animum percontantes, cum bonis monitionibus & suasionibus ad rectam semitam (sifieri posset) reduceremus. Itaque Lutherum in nostra & S. I. Electorum, Principum, Prelatorum, & Statuum praesentia constitutum, juxta formam Imperialis mandati super

has

hac re nuper editi, interrogari iussimus. Primum, nunquid ipse multos libros sibi ob oculos adductos, & titulatim nominatos, & alios item, qui sub suo nomine circumferuntur, composuisset? Deinde, an ea, quae in ipsis libris contra sacra Concilia, Decreta Patrum, ritus, & consuetudines, a nostris maioribus ad hunc usque praesentem diem observatas, scripserit, revocare vellet, & ad sinum & unitatem universalis Ecclesiae redire? adhibitis ad hoc nostro, & Imperij nomine admonitionibus, & adhortationibus, quae obstinatissimum hominem, (etiam lapide duriorum) emollire & convertere potuissent. Qui sanè statim libros ipsos antedictos, ut suos agnovit, & confessus est, & id nunquam se negaturum protestatus: Imò & adhuc alios se composuisse dixit, quorum copia cum nobis non fuisset facta, idcirco in medium non fuerunt allati. Quantum verò ad revocationem attinet, terminum sibi ad respondendum dari petijt: qui quamvis merito negari potuisset, tum quia novitates & errores in fide nulla sunt dilatione tractandi, sed penitus statim ressecandi: tum quia ex mandato nostro sibi legitime insinuato, nec non etiam literis, quas ad eum dederamus, optime admonitus quam ob causam vocaretur, non nisi statim respondere paratus ad tantum Imperialis conventus confessum venire debuisset. Tamen ex nostra clementia, & benignitate, unius adhuc diei terminum ad respondendum ei dedimus: quo elapso, rursus coram Nobis & praedictis Ordinibus Imperij comparens, & similibus adhortationibus sapius, ut ad cor rediret, efflagitatus; pollicentibus etiam nobis, si resipisceret, erroresque suos agnosceret, & quae in suis libris damnata & mala essent, revocaret, facile nos impetraturos, ut à Beatitudine Pontificis in gratiam benignè reciperetur, & adhibito fidei, a quo, & diligenti examine ex ipsius libris, quae mala scripserat, secernerentur, quae vero bona, auctoritate Apostolicâ approbarentur. Sed ne verbum quidem in suis libris mutaturum imprudentibus simul, & impudentibus verbis, orisque & corporis gestu, quodvis potius, quam religiosum aut sanum hominem praeseferente, apertissime negavit. Quin in nostram & S. Imp. faciem, summorum decreta Pontificum, & Concilia ipsa sacrosancta errasse sapius, & sibi ipsis contradixisse, & tandem nullius apud se momenti fore, asseveravit; seque nihil ex his, quae scripserat, revocaturum, nisi evidenti sibi ratione, & sacrae Scripturae auctoritatibus, ad sua conscientiae animique satisfactionem, & assensum fuerit convictus: illud subinde
repetere

repetens & inculcans (quo fraudum suarum virus jam multis detegi coeptum occultaret) conscientia sibi illasâ & integra, neque velle se, neque posse verbum Dei immutare. Mala mens malus animus. Quasi verò Nos id ab eo peteremus, ut verbum Dei immutaret, ac non potius, ut juxta verbum Dei verum, ad gremium sanctæ matris Ecclesiæ, à quâ tam impiè, quàm turpiter defecerat, rediret: cujus auctoritatem, cum tantam voluerit esse Dominus, idemque Deus noster Iesus Christus, ut qui Ecclesiam non audierit, tanquam Ethnicus & publicanus sit habendus; idcirco vel eam solam omnibus inventionibus & vafra mentis hereticorum longè antefereudam, nemo unquam nisi perditissimus & verè hereticus, ut Lutherus judicavit: qui tandem ut omnia hic acta sua egrègia condigno fine clauderet, & quod pessimè incoeperat, pejus terminaret, & quid animi habeat, & quàm fidelium clade exultet, vel in nostro, & sacri Imperij conspectu dissimulare non potuit: nam detorta (ut hereticis mos est) à vero sensu ad suam impietatem Evangelica illa sententia: non veni mittere pacem, sed gladium; omnium sibi dixit jucundissimam faciem istam videri in rebus, ob verbum Dei studia & dissensiones fieri: id est, (quod utinam ne experientia videremus) ob dissidentes ab Ecclesiæ ritu Lutheri opiniones, quas verbi Dei falso titulo prætexit, verè studia contraria & dissensiones, & dissidia, & schismata, & bella, & cades, & rapinas inter Christianos concitari.

Tali igitur & tam subdola, & hereticis omnibus peculiari responsione, Nobis & sacro Imperio à Luthero data; etsi decreveramus ipso statim remisso ad ulteriora progredi, (id quod ex sententia manu nostrâ scripta, & postera die publicata constare nemini non potest) tamen ad preces omnium Imperij Ordinum inclinati, adhuc ipsi triduum ad resipiscendum concessimus. Quo tempore duo Electores, duo Episcopi, duo Principes saculares, duoque civitatum nomine, universos Ordines & status S. R. Imperij representantes, ad hoc communi omnium jussu & nomine deputati, vocato ad se Martino prædicto, nullum non admonendi & adhortandi eum, ut tandem resipisceret, & nisi id faceret, quæ ipsum à nobis & à sacro Imperio legumque constitutionibus pæna maneret, declarandi officium frustra insumperunt. Unus etiam S. I. Elector, adhibitis secum duobus Doctores, pietate & scientia præclaris, non solum adhortationibus, sed etiam multorum errorum evidentibus redargutionibus ad ipsius usque obmutescentiam factis, mox ipsum seorsim prudenter & humane commonefecit, ut ad summi Pontificis, & se-

TTTT

dis

dis Apostolica, Nostrumque, & sacri Imperij Statuum, & ceterarum fidelium nationum sanam sententiam, juxta continuatum tot saeculis Ecclesia ritum potius, quam ad suam unius opinionem respiceret; a qua si recedens in ordinem redire vellet, id se primum nonnullorum sanctorum Patrum, qui & ipsi aliquando errarunt, laudabili exemplo, deinde salvis, anima, corpore & honore facturum cognosceret. Ad qua Martinus antedictus etsi varia pleraque & diversa, cumque eis, qua scripserat, pugnancia, nihilo tamen meliora aut saniora privatim respondit, quam publice coram Nobis & sacro Imperio fecerat. Atque adeo se non omnes modo supra memoratos, sed & Concilium ipsum generale (si quod fieret) suspectum habere protestatus est. Et (ut certissimo & omni exceptione majori testimonio nobis constat) pollutissimo & sceleratissimo ore proferre non est veritus, res Evangelij & Catholicae fidei nunquam fuisse in Concilijs generalibus bene tractatas. Unde non injuria nobis plurimum mirari subiret, cur nam a summi Pontificis sententia ad generale Concilium nuper provocarit, cum tam impie de Concilijs ipsis loquatur & scribat; nisi manifeste sciremus, ut nihil haereticis est aequae formidabile atque oecumenicum Concilium, ita nihil illis ipsis magis proprium esse, quam ut dictis, factisque, & scriptis secum ipsi dissideant. Quod si usquam alibi, praecipue in Lutheri libris, (divina providentia sic operante, quo ipsius varia adificia per se servant) passim legere & videre est.

His omnibus & singulis sic omnino, ut praeimitur, se habentibus, cum praedictus Martinus tam perverse & obstinate in suis adeo manifeste haereticis opinionibus persisteret, ut ab omnibus ijs, qui sapiunt, partim demens partim etiam malo aliquo obsessus spiritu judicaretur. Nos juxta tenorem salvis conductus ipsum statim a conspectu nostro missum fecimus, datoque sibi in comitatu uno ex Heroldis nostris, & praescripto termino a die 25. Aprilis mensis, qua Wormatia decessit ad 20. deinde proxime futuros dies, quibus peractis una salvis conductus peractus & extinctus censeretur: Nunc tandem ad reliquas opportunas medelas huic pestilentissimo morbo necessarias, in hunc qui sequitur modum procedere decrevimus.

Primum omnium ad honorem Dei omnipotentis, Romanique Pontificis, & Sedis Apostolicae debitam reverentiam, pro Imperiali dignitatis officio ac debito, nec non zelo & studio, quo nostrorum majorum more & ingenita etiam Nobis vi ad defensionem Catholicae fidei sanctaeque Romanae, & universalis Ecclesiae honorem, tutelam & protectionem omnes nostras vires & facul-

& facultates, Imperium, regna, dominia, amicos, vitam denique & animam ipsam nostram exponere sumus parati. Ex Imperiali & Regiâ auctoritate, nec non consilio & assensu Electorum, & omnium S.R.I. Principum, Ordinum, & Statuum in hac celeberrimâ & frequentissimâ Imperiali Dieta Wormatiæ congregatorum, ad perpetuam rei memoriam, exequendo sanctissimi D. N. Pape, veri in hac parte iudicis sententiam, decretum, & condemnationem in literis Apostolicis (ut supra dictum est) ad Nos directis contentam, Martinum Lutherum, ut membrum ab Ecclesia Dei alienatum, ut obstinatum schismaticum, & notorium hereticum, à Nobis haberi declaramus, & ut talem à vobis omnibus & singulis habendum decernimus & edicimus: Mandantes de eorundem Statuum consilio & consensu, sub crimine lese Majestatis, Nostræque & S. Imp. gravissime indignationis, ac etiam amissionis feudorum, Dominiorum, bonorum omnium, gratiarum quoque & privilegiorum omnium, à Nobis, & S.R.I. dependentium, quæ obtinui-
stis hætenus, aut prædecessores vestri quomodolibet obtinuerunt: nec non proscriptionis, ac Banni & interdicti Imperialis pœnis, ne quis vestrum præfatum Martinum Lutherum receptare, defendere, sustentare, fovere, dicto, facto, aut scripto præsumat. Quin imò post elapsam supraddictum 20. dierum terminum contra eum, ubicunque deprehensus fuerit, & in manu vel facultate vestra erit, juxta formam Imperialis Banni procedatis, vel saltem personaliter capium tamdiu custodiatis, donec Nos à vobis de hac re certiores facti, de legitimâ in eum prosecutione faciendâ vobis significemus, & vos tam sancti operis & laboris debita præmia, & mercedem etiam uberem, cum impensis ob hanc causam factis reportetis.

Et nihilominus ejusdem Martini complices, adhaerentes, receptatores, & quomodolibet fautores & sectatores (nisi se semitam iniquitatis deseruisse, & auctoritate Apostolica absolutionis remedium consecutos esse fidem condignam fecerint) nec non eorum omnia & singula bona, mobilia & immobilia, juxta sacras constitutiones, ac interdicti, & Banni Imperialis legem, & ordinem, liberè & absque ulla contradictione prosequamini, illosque & illa capiat, & in usus vestros, optimo & pleno jure convertatis. Mandamus insuper vobis omnibus & singulis præfatis, sub iisdem prænominatis pœnis, ne quis Martini Lutheri scripta, à summo Pontifice auctoritate sua Apostolica, ut præmittitur damnata, aut alia quacunque, tam latino, quàm Alemannico, seu alio quovis idiomate ab eo hætenus composita, vel in posterum com-

TTTT 2

ponenda,

ponenda, utpote mala suspecta, & à notorio & per vicacissimo hæretico provenientia, emere, vendere, tenere, legere, describere, imprimere, aut describi vel imprimi facere, adserere, sustentare, prædicare, defendere præsumat. Non obstante, quod in illis aliqua bona (ad fallendas simplicium mentes) immixta essent. In quo præter justam sedis Apostolica sententiam, etiam laudatissimam veterum Patrum institutionem, & consuetudinem omnino exequendam duximus, qui Arianorum, Priscillianistarum, Nestorianorum, Euthychianorum, & aliorum hæreticorum libros, & in illis contenta omnia, tam bona, quam mala promiscuè exusserunt, & adhiberunt. Neque id immerito: nam si optimi quique cibi, unius tantum gutta veneni (quo humanum corpus laderetur) infusione suspecti, penitus sunt abjiciendi, quanto magis ea scripta, quibuscumque tanta, & tam noxia animabus venena passim inserta sunt, non solum cavenda sunt, sed etiam (ne alijs noceant) prorsus destruenda & corrumpenda, atque ab omni hominum memoriâ veniunt obliteranda. Accedit ad id, quod quidquid boni in Martini libris reperitur, id antea à SS. Patribus, quos Ecclesia recepit & approbavit, sæpe dictum, & sæpius repetitum, absque ullius periculi aut mali suspitione legi & haberi possit.

Eapropter sub iisdem pœnis omnibus & singulis supradictis, vos omnes & quilibet vestrum tam Principes, quam alij, ad quos justitiam quomodo libet pertinet ministrare, & alij quicumque in universo Imperio, regnis, & dominijs nostris constituti, hujusmodi pestiferos Martini Lutheri libros, tam Alemannicos, quam Latinos, impressos & imprimendos, aut etiam manuscriptos, ubicunque reperiantur, (utpote magne seditionis, schismatis, hæreseos in Ecclesia Dei fomites) diripiendos, & publico igne consumendos penitusque abolendos cum effectu curetis, Apostolicisque Nuntijs, seu eorum commissarijs, si operam vestram ad hanc rem requisierint, diligenter adistatis. Et nihilominus in illorum absentia, per vos ipsos hæc sic fieri, nostro nomine & jussu omnino & reipsâ faciatis. In quo omnibus fidelibus dilectis subditis nostris, ut vobis ac Nobis ipsis adstant & pareant, tenore præsentium sub iisdem pœnis injungimus & mandamus. Verum quia maxime cavendum est, ne Martini libri, aut ex illis excerpta mala, suppresso aut etiam mutato auctoris nomine publicentur: Quia etiam non sine magna animi nostri offensa multos quotidie videmus & audimus cum alibi, tum maxime in Germania componi & imprimi libros, pluribus malis traditionibus & exemplis repletos, & ne non omni astu & dolo humana natura hostis, Christianis laqueos tendas

tendat multos, passim divulgari picturas & imagines, non in opprobrium
modo privatarum personarum, sed & ipsius summi Pontificis, & sedis Apo-
stolica contumeliam excogitatas. Ex quibus omnibus libris & picturis Chri-
sti fideles in maximos tam in fide, quam in vita & moribus prolabantur er-
rores, & non solum privata odia, scandala & similitates (prout experientia
docet) multis in locis orta fuerunt, verum etiam seditiones, tumultus, rebel-
liones, schismata in regnis, provincijs & populis, atque universa Dei Ecclesia
(nisi provideatur) jam jam excitanda formidantur. Idcirco ad hanc perni-
ciosissimam pestem extinguendam ex supradictorum Electorum & Statuum
concordi animo, & sententia, omnibus & singulis supradictis tam Imperiali,
quam hereditario jure nobis subditis, sub jam saepe dictis omnibus poenis prae-
cipimus & mandamus, ne quis hujusmodi famosos & pestilentes libros, seu
quascunque alias schedas, scripturas, imagines, picturas, contra Orthodoxam
fidem, bonos mores, & id, quod S. R. Ecclesia haecenus observavit ; atque
etiam invectiones, criminationes, & ignominias contra summum Pontifi-
cem, sedem Apostolicam, Praelatos, Principes, Universitates studiorum, &
eorum facultates, honestasque personas componere, scribere, imprimere, de-
pingere, vendere, emere, tenere, habere, aut imprimi, describi, depingi, vel
vendi facere, quavis arte aut dolo audeat, aut attemptet. Quinimo sub iisdem
poenis jubemus omnibus & singulis supradictis, & imprimis ijs, qui justitiae
ministerio praesunt, ut ejusmodi libros quoscunque ante hac impressos, vel
posthac imprimendos, nec non manuscriptos, cujuscunque sint auctoris, aut
ubicunque locorum per sacrum Imperium, aut etiam nostra hereditaria re-
gna & dominia inveniantur, similiter etiam picturas hujusmodi, & imagi-
nes Nostro jussu & nomine occupent, diripiant, & publice igne comburant.
Et nihilominus hujusmodi detestabilium librorum, codicum, schedarum,
scripturarum, & picturarum auctores, & inventores, ac etiam post prae-
sentis mandati publicationem impressores, emptores, venditoresque, qui contra
nostra jussa facere praesumpserint, (si modo id legitime constiterit) nec non
eorum jura, bona omnia & singula capiant, apprehendant, & detineant, ac
jure bono quidquid sibi libitum fuerit de illis disponant, ita quod de hoc nulli
hominum tam in judicio, quam extra, respondere sint obligati.

Atque ut omnis ejusmodi & aliorum errorum occasio tollatur, & ne
italia scribentium venena longe lateque diffundantur, sed praeclarum impri-
mendi libros artificium in bonos tantum & laudabiles usus exerceatur, ex

certa nostra scientia, animoque deliberato, ac Imperiali Regiâque auctoritate, de maturo supradictorum Electorum, & aliorum S. R. I. Statuum consilio deliberatione, & unanimi consensu volumus, & sub Banni & Interdicti Imperialis, & alijs antedictis pœnis precipimus, & jubemus tenore presentis edicti, quod vim inviolabilis legis habere decernimus: Ne quis de cetero chalcographus, & librorum impressor, aut alius quivis, ubilibet per sacrum Imperium, atque nostra prædicta regna, & dominia constitutus, libros ullos, seu aliam quamcunque scripturam, in quibus de sacris literis, aut fide Catholica aliquid, vel minimum tractatur, non habito prius consensu & voluntate Ordinarij loci, aut ejus ad hoc substituti & deputati, cum auctoritate etiam facultatis Theologicæ alicujus propinque universitatis pro primâ videlicet impressione; alios vero cujuscunque rei & facultatis libros, schedas, picturasque, de consensu saltem Ordinarij, aut ejus ad hoc substituti, ullo pacto imprimere, vel vendere, aut imprimi, vel vendi facere, directe vel indirecte quoquo modo præsumat aut attentet. Quod si quis cujuscunque sit dignitatis, gradus, aut conditionis, hanc nostram mentem, decretum, statutum, legem & ordinationem in omnibus & singulis supradictis, tam Lutheranam, quam impressoriam materiam concernentibus, inviolabiliter observandam ullo pacto, aut quovis quasito colore vel ingenio contrafacere aut venire ausu temerario præsumpserit, præterquam quod illud irritum decernimus & inane, etiam in læsæ Majestatis crimen, ac nostram & S. Imperij gravissimam indignationem, proscriptionisque & Banni, ac Interdicti Imperialis, nec non alias sæpe dictas pœnas se ipso facto incurrisse cognoscat, harum testimonio literarum, sigilli nostri munimine roboratarum. Datum in civitate nostrâ Imperiali Wormatia, die octava Mensis Maij A. D. M D XXI. Regnorum nostrorum Romani II, ceterorum vero omnium sexto.

F I N I S.